

THE KONURSU GRAND MOSQUE AND FOUNTAIN OF BAYBURT

Konursu town of Bayburt is a settlement located on North of Bayburt, South of Soğan Mountains and on Bayburt-Çaykara. Ulu Camii was established on curved estate. It has four stands and a wood ceiling. It is a XVIII century Ottoman period mosque with its regional features. It was built in 1812. It is a very interesting mosque with regard to wood workmanship. Especially its Kırlangıç covering, its minbar which is made of walnut tree, its handyworks of pew and pulpit are very important as they reflect the regional features. Besides the birdhouse on the south front and the fountain are very interesting as they have significant places in Turkish architecture.

Anahtar Kelimeler: Konursu, cami, çeşme, kuşevi

Key Words: Konursu, mosque, fountain, birdhouse

Konursu; Bayburt'un kuzeyinde, Soğanlı Dağlarının güneyinde Bayburt-Çaykara yolu üzerine kurulmuş bir yerleşim yeridir.

Ulu Camii: Bayburt'un Konursu Kasabası içinde bulunan Ulu Camii, eğimli bir arazi üzerine kurulmuş, kareye yakın ölçülerde düzenlenmiş, dört ahşap destekli, ahşap tavanlı bölgesel özelliklerle şekillenmiş(Çizim 1) XVIII. yüzyıl Osmanlı dönemi camisidir.

Caminin yapım ve onarımları kitabelerle belirtilmiştir. Giriş üzerinde yapım kitabesi, güney cephede iki dua kitabesi, kuşevi ile minber üzerinde tek satırlık birer kitabe ve güney cephede pence-re alınlığında ay yıldız altında 1308 tarihi yazılmıştır. Cami ile bağlantılı olan çeşme üzerindeki kitabe ile birlikte toplam yedi kitabesi bulunmaktadır.

Kitabeler:

Yapım kitabesi caminin girişi üzerine yerleştirilmiş altı satırlık nesih bir kitabedir. Zamanla kitabenin boyanıp sonra da temizlenmeye çalışılması esnasında kitabe bir hayli yıpranmış ve metni tam olarak çözülemeye hale gelmiştir. Ancak son kısmında yapım tarihi olan 1227 H. - 1812 M. tarihi okunabilmektedir.

.....bu dehrtevfik edüp ki hayr ola.....
Eltâf-ı bî pâyân.....
.....
.....içün oldu târîh
sene 1227 (?)¹.

İkinci kitabe caminin dıştan güney cephesinin doğu köşesine yerleştirilen üç satırlık nesih hatla yazılmış ve kartuş içerisine alınmış bir dua kitabesidir. Bu kitabede de dua ile birlikte 1227 H. tarihi yazılıdır.

Kitabe:

هو الخلاق الباقي
صاحب الخيرات والحسنات
علي بك (؟) زاده عمر آغا
سنه ١٢٢٧

Okunuşu:

"Ve mâ tevfikî illâ billâh ve bihî netse'in
İlâhî lutf-ı fazlından kerem bâbın küşad eyle
Bu câmi sâhibin Ya Rab iki âlemde şâd eyle.

1227

Anlamı: "Allahım yardımı yalnız senden istiyorum. İlahî lutfu fazlından bizde nasiplendir. Yarap bu sahibini iki alemde şad et. 1227 H. (1812 M.)

Üçüncü kitabe de güney cephesinin batı köşesine

Doç. Dr. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü /ERZURUM

1 Cami ve çeşme kitabelerini fotoğraflar üzerinden okuyan Yrd. Doç. Dr. A.Kadir Yılmaz'a emekleri için teşekkür ediyorum.

yerleştirilmiş bir dua kitabesi olup, bu kitabede dua ile birlikte yapının ustası "Ali bin zâde Ömer Ağa" ismi ve 1227 H. yapım tarihi yazılıdır.

وما توفيقى الا بالله و به نستعين
الهي اطف فضلكن كرم بابكشاد ايله
بو جامع صاحبك يارب ايكي عالمده شادا ايله
سنه ١٢٢٧

Kitabe:

Okunuşu:

"Hüve'l- Hallâkü'l- Bâkî
Sâhibü'l- hayrât vel hasenât
Ali Bey (?) zâde Ömer Ağa
Sene 1227

Anlamı: "Baki ve diri olan O (Allah) 'dur.
Hayır ve hasenat sahibi Ali Beyzâde Ömer Ağa adlı ustaya yaptırılmıştır.

صاحب الخيرات و الحسنات
عمر آغا سنه

Kuşevi Üzerindeki Kitabe:

Okunuşu: "Sâhibü'l- hayrât vel hasenât
Ömer Ağa"

Anlamı: Hayır ve hasenat sahibi Ömer
Ağa Sene

ما شاء الله لا اله الا الله محمد رسول الله ١٢٤٢ اوسته مصطفى

Minber Kitabesi:

Okunuşu: "Maşâallâh La ilâhe illallâh
Muhammedü'r- Rasûlüllâh. 1242 Usta Mustafa"

Güney cephe pencere alınlığı üzerindeki
kitabe: Camiye 1308 yılında yapılan bir onarımın
tarihidir.

Plan ve Mimari özellikleri bakımından
Konursu Ulu Camii, dört ahşap destekli camilerin
bölgesel mimariyle bütünleşmiş güzel bir örneğini
yansıtmaktadır. Caminin doğu cephenin ortasına
1.20 m. genişliğinde yuvarlak kemerli giriş açılarak
üzerine yapım kitabesi yerleştirilmiştir (Resim 1).
Doğu cephenin önüne sonradan 1308 H. (1890-91
M.) yılında bir ek yapı ilave edilmiş², bu yapı tüm
cephe boyunca devam eden 4.20 m. genişliğinde
düzenlenmiştir. Bu ek yapı üç bölümlü ve iki katlı
olup, üst kat medrese alt kat depo olarak kullanılmaktadır.
Üç bölümlü olarak düzenlen bu ek yapı-

nın orta bölümü 3.00 m x 4.20 m her iki yanı ise
3.40 m x 4.20 m, ölçülerinde düzenlenmiştir. Doğu
cephenin kuzey köşesinde dikdörtgen iki penceresi
dışında bu yöne açılan penceresi yoktur (Resim 2).

Caminin kuzey cephesinin dışa açıklığı
yoktur (Resim 3). Batı cephesinde alt sırada dört,
üst seviyede de iki küçük kare pencere açılarak caminin iç mekânı aydınlatılmaya çalışılmıştır (Resim 4). Doğu, batı ve kuzey cepheler sıvanarak boyanmıştır.

Konursu Camiinin en hareketli cephesi güney cephesidir (Resim 5). Alta yuvarlak kemerli iki büyük, üstte de sivri kemerli üç küçük kare pencere görülmektedir. Güney cephenin batısındaki pencere alınlığında karşılıklı iki ay yıldız motifi işlenmiş ve altına da 1308 tarihi yazılmıştır (Resim 6). Güneybatı tarafta olan pencere alınlığında ise tek ay yıldız motifi işlenmiştir (Resim 7).

Üst kısımda açılan kare pencerelerin sivri kemerli alınlıkları içerisinde geometrik ve bitkisel motifler dikkat çekicidir. Güneybatı pencere alınlığında hayat ağacı motifini hatırlatan ortası lotus şeklinde sona eren stilize edilmiş bir bitki motifi işlenmiştir (Resim 8). Orta pencerede bir güneş kursu (Resim 9) ve doğu pencere alınlığında da yine batı taraftaki hayat ağacı motifinin değişik bir tasviri yapılmış alt iki köşeye yedi kollu yıldızlar işlenmiştir (Resim 10).

Bu cephede dikkat çeken önemli bir unsurda da güney cephenin doğu köşesine ek yapıyla ana yapının birleştiği noktaya yakın bir kesimde mimariyle bağlantılı yapılmış olan kuşevidir (Resim 11). Küçük tek katlı bir ev modelinde yapılan ön cephesinde yuvarlak kemerli üç, yanlarda da birer açıklığı bulunan bu kuşevinin üzerinde "Hayır ve hasenat sahibi Ömer Ağa" tarafından yapıldığı tek satırlık nesih bir yazıyla nakşedilmiştir (Resim 12). Kuşevinin her iki yanında vazodan çıkan çiçek motifleri, tabanında geometrik motiflerin olması kuş için yapılmış bu evin bile detaylarından vazgeçilmemiş ve bezenmiş olması açısından ilgi çekicidir. Bu cephenin her iki köşesine yerleştirilen ve yukarıda anlamları açıklanan dua kitabeleri de cepheyi hareketlendiren diğer ayrıntılar olarak gözlemlenmektedir (Resim 13-14) Düzgün kaliteli kesme taş malzemeden yapılan duvarlar arasına dört sıra ahşap hatıl yerleştirilmiştir. Caminin güney cephesinin orijinalinde bir de sivri kemerli kitabeli bir çeşmesi vardır. Ancak cami güney duvarına bitişik bulunan bu çeşme, 1890-91 onarımı esnasında daha öne çekilerek, güney duvarı ile çeşme arasına tuvaletler yapılmıştır.

Konursu Ulu Camii ahşap iç mimarisi bakımından son derece dikkat çekicidir. Cami ortasında yarı yüksekliğe kadar 30 cm çapında silindiri-

2 Bu onarımın tarihi güney cephede pencere alınlığı üzerinde 1308 H. olarak yazılmıştır.

rik, yukarısı köşeli olan ve kademeli genişleyen ahşaptan sütun başlığına sahip dört sütun, caminin ahşap kırlangıç örtüsünü taşımaktadır. Kırlangıç örtü oniki sıradan oluşan ve büyükten küçüğe doğru kademeli olarak küçülen bir ahşap örtü şeklinde düzenlenmiş, örtünün merkezinde kalemîşi süslemeye yer verilmiştir (Resim 14). Kaytan silmelerle sınırlandırılmış üç bordür içerisinde ard arda devanı eden dairelerden oluşan geometrik bir motif işlenmiş, bu motifler sarı, kırmızı, mavi ve lacivert renklere boyanmıştır. Süslemenin merkezinde küçük bir kabara kullanılmıştır (Resim 15). Kırlangıç örtü dıştan kırma çatıyla kapatılmıştır. Kırlangıç örtü dışında kalan bölümler ahşap kirişlerle orta bölüme bağlanmış, üzeri düz ahşap tavan ile örtülmüştür (Resim 16).

Caminin harim kısmını güney yönü dışında üç yönden U şeklinde mahfil dolaşmaktadır. Tünyüyle ahşap olan mahfile çıkış, giriş kapısının hemen sağında yer alan oniki basamaklı merdivenle sağlanmaktadır. Mahfilin kuzey kanadının ortasında, ceviz ağacından ahşap geometrik geçmelerin işlendiği bezemeli mahfil balkonu 80 cm ileri doğru taşırılarak ahşap korkuluklarla çevrilmiş ve müezzin yeri olarak düzenlenmiştir (Resim 17). Mahfilin kuzey kanadının alt kısmı zemin seviyesinde de korkuluklarla bölünmüş (Resim 18) ayrıca caminin güneybatı köşesinde de yine ahşap korkuluklarla bölünmüş küçük bir mahfil oluşturulmuştur (Resim 19). Bu bölümde mahfil kullanımı emilerde pek karşılaşılan bir durum değildir.

Mihrap kesme taştan yapılmış, yarım daire mihrap nişi yaşmağı yukarıdan aşağıya doğru kademeli olarak genişleyen yarım dairelerden oluşmaktadır. Üzerinde kitabe bulunmayan mihrap, beyaz yağlı boya ile boyanmıştır (Resim 20).

Caminin ahşap işçiliğinin güzel örneklerinden olan minberi ceviz ağacından yapılmış, klasik minber bölümlerini taşıyan ancak taç kısmı, kılıh ve köşk şerefe üzerinde bölgesel özelliklerinde izlenebildiği oyma tekniğinde geometrik ve bitkisel süslemelerin işlendiği bir minberdir³ (Resim 20). Minberin taç kısmında " Maaşallah La ilahe illallah Muhammedün Rasulullah 1242" yazmaktadır (Resim 21). Bu ayet kitabeden minberin 1242 H.

1826-27 M. tarihinde yani caminin yapımından 14 yıl sonra yapıldığı anlaşılmaktadır. Minberin taç kısmının her iki yanında selvi ağaçlarını hatırlatan bir işleme görülmektedir. Aynalık kısmı karelere bölünmüş, bu karelerin içerisi, saç örgüsü şeklinde geometrik geçmelerden oluşan oyma tekniğindeki motiflerle bezlenmiştir. Minberin kapı kenarlarında

kıvrık dal üzerinde lale motifleri işlenirken, korkuluk kısmının birleştiği yerde daire içine alınmış altı kollu yıldız işlenmiş ancak yıldızın bir kolu kırılmıştır. Süpürgelik kısmında ise, iki sıra halinde küçük daireler kompozisyonu tamamlamaktadır. Minberin köşk şerefe kısmında zikzaklar ve hasır örgü geçme motifleri işlenmiştir.

Caminin vaaz kürsüsü de ceviz ağacından yapılmış, süslemesi minberin aynalık kısmında yer alan süslemelere benzerlik göstermektedir (Resim 22). Minberi yapan ustanın vaaz kürsüsünü yapmış olduğu da düşünülebilir.

Caminin kuzeydoğu köşesine yerleştirilen minaresi sekizgen kaideli, çokgen gövdeli kesme taş malzemedir yapılmış tek şerefeli bir minaredir. Camiye 1963 yılında eklenmiştir. Tarihsel ve sanatsal bir özelliği yoktur.

Çeşme: Çeşmenin ilk yapısı caminin güney duvarına bitişik olarak yapılmış, daha sonra caminin 1308 H. 1890-1891 M. tarihinde geçirdiği kapsamlı onarım sırasında yerinden sökülerek biraz daha güneye taşınmıştır (Resim 23).

Düzgün kaliteli kesme taş malzemedir yapılan çeşme 3.73 m. genişliğinde, 2.85 m. yüksekliğinde, 52 cm derinliğinde olup, kademeli sivri kemere sahip, tek lüveli bir çeşmedir (Çizim 2). Çeşme üzerinde 1.18m x 0.59 m ölçülerinde iki sıra halinde yazılmış yedi satırlık nesih kitabede yazılar kartuş içerisine alınmıştır. Kitabenin her iki köşesine hayat ağacı motifleri işlenmiştir (Resim 24).

Kitabe:

بِحمد الله ختم بولدي بو چشمه سان كریمه آقوب سیلاب اولوب هر دم نوبش یئسنلر
نئینک

نلکلر ده سرورق آفرین آیتدی بو خیراته چوبش آیتدی تراهم بو نغری نریمه

سغار جوده (ه) آیلندر جهلنده حکم طیند موق اولدی بو خیره نعم آیتدی نیلیراته

الهی مرجک زلفه علی سرفراز ایله نعم قرش بیئنده نوار بولسون شجیعانه

خدا اولاد آجنادیک بکی عقلمده نسا ایله کرور بفر دوس اعلایه صفاقرله سلیمه

کلوب نئنده اولان ایچسین عقیبنده وضوء ایتمسین نملر نئسین دعا ایتمسین اولور سونلر
خلیلانه

ایا حلیمی یئر لاف کتاف ترک اولانر بو ندمه سریمه (ه) تاریخ اولور سونلر طریقیته

3 A. Taşçı: "Bayburt'ta Türk-İslam Devri Dini Mimarî" Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış) Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 1997, s.42'de minberin 1308 H. (1890-91) tarihli olduğunu ve Ustasının da Yedigözele Köyünden Arif usta olduğunu belirtmiş, kaynak olarak Konursu Belediye Başkanını göstermiştir. Ancak minber üzerindeki kitabede 1242 tarihi çok net bir şekilde okunurken nsta ismi olarak Mustafa usta yazılmıştır. Bu nedenle 1308 yılının minberin yapım tarihi olma ihtimali söz konusu değildir.

Çeşme Kitabesi:

Bi hamdiilâh hitâm buldu bu çeşme sân
kerîmâne Akub seylâb olub her dem nûş etsinler
lezîzâne,

Feleklerde sürûşân âferîn etdi bu hayrâta
Çü bezl etdi derâhîm ü denânîri Nerfîmâne,

Sehâ ü cûd da fâyıkdır cihânda Hâtem-i
Tayy'dan Muvaffak oldu bu hayra temâm etdi
dilîrâne,

İlâhî Mercimek-zâde Ali'yi ser-firâz eyle
Kamu akrân beyninde devâm bulsun seçîfâne,

Hudâ evlâd-ı ecdâdın iki âlemde şâd eyle
Girüb Firdevs-i alâya safâlarla selîmâne,

Gelüb teşne olan içsin akîbinde vuzû etsin
Namaz kılın düâ etsin otursunlar hafîlâne,

Eyâ Halîmî yeter lâf-ı güzâf terk evlâdır
Bu demde söyle (?) târihin okusunlar zarîfâne.

Değerlendirme:

Türk mimarisinde kökeni Anadolu dışına Orta Asya'ya Karahanlı ve Gazneli dönemine kadar uzanan ahşap destekli camiler ⁴, Orta Asya'dan Türklerin Anadolu'ya taşıdığı, değişik bölgelerde bölgesel yorumlarla kullanılan bir cami olarak karşımıza çıkmaktadır. Ahşap camilerde kullanılan malzeme, iç düzenleme, taşıyıcılar ve başlıkları, örtü şekli, tavan süslemesi, mahfil düzeni, minber, mihrap, minare tasarımı, bölgesel usta farkları ve yorumlarıyla Anadolu Türk ahşap mimarisine zenginlik katmış, bunların görülüp tanınması ise sürekli bir gelişimin varlığını sağlamıştır.

Genellikle ahşap destekli ve ahşap tavanlı bu camiler kareye yakın bir harim düzenlemesi ile karşımıza çıkarken, dış mimarileri sade ancak iç mimarilerinde ahşap işçiliği ile dikkat çekerler. Bu camilerde mimarinin öne çıkan elemanları tavan şekli, taşıyıcılar ve başlıkları, mahfil düzeni, mahfil balkonları, minber ve vaaz kürsüsü ile kapı ve pencere kanatlarıdır.

Konursu Ulu Camii tasarım olarak değerlendirildiği zaman dış mimarisi güney cephe dışın-

da son derece basit ve iddiasız düzenlenmiş, üç cephesi sıvanmış sadece güney cephede düzgün kesme taş duvar arasında ahşap hatıl kullanılmıştır. Caminin taç kapısı yoktur bu nedenle anıtsal giriş düzenlemesi söz konusu değildir. Ahşımlışın dışında girişinde kuzeyden değil de doğudan açılması da eğimli arazinin yapısından kaynaklanmaktadır. Dış mimaride dikkat çeken bir yükseklikte kesme taş malzemedeki yapılan minaresi de yeni olup sanatsal bir özellik taşımamaktadır. Cami içten kırlangıç dıştan kırma çatı ile örtülmüş ve saçla kaplanmıştır. Caminin pencereleri genellikle mazgal tarzda yapılmış, bir kısmında değişiklikler yapılmıştır. Mevcut pencereler ahşap olup herhangi bir işlemeye sahip değildir. İç mimarisi de ahşap işçiliği bakımından özellikle, kırlangıç tavan, ceviz ağacından yapılan mahfil, minber ve vaaz kürsüsü ahşap işliğin bölgesel özelliklerini üzerinde taşıması bakımından ilgi çekicidir.

Bölgesel örtü şekli olan Kırlangıç örtü Türklerin Orta Asya'dan Anadolu'ya taşıdıkları binlerce yıllık bir geleneğin ürünüdür. Özellikle Erzurum evlerinde tandirevinin karakteristik örtüsüdür ⁵. Ahşap ayaklar tarafından taşınan dikdörtgen kesitli girişlerin üst üste bindirilmesiyle oluşan bir örtü şeklidir ⁶. Erzurum'da tandirevlerinin kırlangıç örtüsü genellikle yedi bindirmeli olarak yapılırken, Konursu Ulu Camiinde bu örtü on bir bindirmeli olarak yapılmıştır. Bu örtü biçimi en gelişmiş uygulamalarından biri Erzurum Ulu Camii (1179), basit şekilleri ise Bayburt Ulu Camii ve İspir Tuğrulşah Camiinde mihrap önü kubbelerinde ve Gümüşhane Kelkit İlçesinin Özbekli Köyü Camiinde, tavan ortasında uygulanmıştır.

Türk plastik sanatlarının tarihi gelişim çizgisi içinde kuşevlerinin ayrı bir yeri vardır. Türklerin Anadolu'ya gelmesiyle özellikle Osmanlı İmparatorluğu Döneminde başka toplum ve milletlerde gözlenmeyen bazı örneklerle Dünya sanatına farklı bir perspektif kazandırmıştır. Osmanlı İmparatorluğu Döneminde çeşitli yörelerde, çeşitli dönemlerde yapılmış örnekleriyle mimari tarihinin değerli belgeleridir. Türk toplumunun doğa sevgisi ve çevre bilincinin göstergesi olan bu yapılar kuşların su içmesi için yapılmış küçük ölçekli tekneler biçimindeki suluklar, selsebiller gibi Türklerin kuş sevgisini yanı sıra yaralı kuşları tedavi etmek için tasarlanmıştır. Hasta kuşları tedavi etme, kuşlara yem

4 M. Akok; "Kastamonu Kasaba Küyünde Candarlıoğlu Mahmut Bey Camii" Belleten , C. X. S.38, Ankara, 1946, s.293-302.; B.Denike; "Batı Türkistan'da Ahşap Oyınabı Birkaç Abide"(Çev:A.O.Uysal), Vakıflar Dergisi,Sayı:XX, Ankara, 1986, s.29-30.; Y. Erdemir; "Tokat Yöresindeki Ahşap Camilerin Kültürümüzdeki Yeri " Türk Tarihinde ve Kültüründe Tokat Sempozyumu, Ankara, 1987, s.300-302.; A. Kuran; "Anadolu'da Ahşap Sütünlü Selçuklu Mimarisi" Malazgirt Armağanı, Ankara, 1993, s.179-186.; M.Denktaş; "Altunayla Ulu Camisi" Sanat Tarihi Araştırmaları Prof. Dr. Haşim Karpuz' a Armağan, Konya, 2007, s.171. ;M.Denktaş; "Pınarbaşı-Uzunyayladaki Ahşap Direkli Camiler" E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, s.16. Kayseri, 2004, s.54-58.

5 Z.Köşklü-Ş.Tali; "Geleceksel Erzurum Evlerinde Tandirevi (Mutfak) Ve Mimarisi" Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi, S.11, Erzurum, 2007, s. 97-98.

6 G.Akın; "Tütekli Örtü Geleneği Anadolu Camii ve Tarikat Yapılarında Tütekli Örtü" Vakıflar Dergisi, S.XXII,Ankara, 1991, s.323,354.G.Akın; "Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun Geleneksel Mimarlığında Konut ve Yerleşme" Habitat II, İstanbul, 1996, s.248-256; H. Karpuz; "Erzurum ve Konya Evlerinde Ahşap Malzeme Kullanımı" Ahşap Kültürü Anadolu'nun Ahşap Evleri,Ankara, 2001,

ve su verme gibi alışkanlıklar bazı vakfiyelerle kurumsallaştığı da gözlenmektedir. Kuşlara bakmanın sevap, kuş yuvası dağıtmanın günah olduğu inancı, kuşevlerinin oluşumunda İslâm dininin etkisini ön plana çıkarmaktadır. Bu bağlamda Türk sanatının Osmanlı İmparatorluğu Döneminde kendine özgü değerleriyle oluşturduğu külliye, cami, mescit, han, köşk, kümbet, serçesaray seyir köşkü, çardak, eyvan, kafes ve balkon, biçimindeki kuşevleri farklıdır⁷.

Konursu Ulu Camii güney cephesine yerleştirilen mimariyle bağlantılı yapılmış üç parçadan oluşan kuşevi de XIX. yüzyıl dönemin güzel bir örneğini oluşturmaktadır. Küçük tek katlı bir ev modelinde yapılan ön cephesinde yuvarlak kemerli üç açıklığı bulunan bu kuşevinin benzerlerine İstanbul camilerinde de rastlamak mümkündür.

İnsan sevgisinin Türk sanatındaki en güzel yansımalarından biri de çeşmelerdir. Çeşmeler insanların su ihtiyacını karşılayan eserler özellikle Osmanlılar zamanında büyük gelişme göstermiş insanların sadece su ihtiyaçlarını karşılamakla kalmayıp buldukları alanda şehircilik bakımından da bir değer ifade etmektedirler. Çeşmeler, temiz ve berrak suyu ile fiziki ihtiyaçları karşılarken, zarif estetik yapılarıyla da göz zevkine hitap eden yapılarıdır. Küçük ölçekli olan bu yapılarda kemer, sütun, paye gibi unsurlar hem yapı hem de cephe elemanı olarak değerlendirilmektedir. Konursu Ulu Camii Çeşmesi ilk haliyle camiiye bağımlı çeşme olarak düzenlenmiştir. Kademeli sivri kemerli sahip olan çeşme sivri kemerli çeşmeler grubundadır⁸. Düzgün kaliteli kesme taş malzemeden yapılmış, çeşmenin tümünde aynı taş malzeme kullanılmıştır. Çeşme ayakları yekpare taştan olmayıp, örme eşit büyüklükte kesme taştan yapılmıştır. Kemerler iç içe üç kademeli olarak yapılmış ve cephe kompozisyonunun en belirleyici elemanı olmuşlardır. Çeşme üzeri düz olup, hafif dışa taşkın ve silmeli olarak yapılmıştır. Çeşmenin su tasının konulması için üç dilimli iki tas nişine yer verilmiştir. Çeşmenin orijinal su teknesi değişmiş, günümüzde zemin altına inen kare bir su teknesi yapılmıştır. Çeşmenin kitabesi kesme taş üzerine yazılmıştır. Çeşme üzerindeki tek süsleme unsuru kitabenin her iki yanına işlenmiş olan hayatağacı motifleridir.

KAYNAKÇA

AKIN,G.; "Tütekli Örtü Geleneği Anadolu Cami ve Tarikat Yapılarında Tütekli Örtü" Vakıflar Dergisi, S.XXII,Ankara, 1991.s.232-354.

AKIN,G; "Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun Geleneksel Mimarlığında Konut ve Yerleşme" Habitat II, İstanbul, 1996.s.248-256.

AKOK, M.; "Kastamonu Kasaba Köyünde Candarlıoğlu Mahmut Bey Camii" Belleten , C. X. S.38, Ankara, 1946, s.293-302.

BARIŞTA, H. Örcün , "Anadolu'dan Bazı Kuşevleri", Aslanapa Armağanı, İstanbul, 1996.s.36.

BARIŞTA, H. Örcün , "Kuşevleri" Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, C. 5, İstanbul, 1994,s.133.

DENİKE,B.; "Batı Türkistan'da Ahşap Oymalı Birkaç Abide"(Çev:A.O.Uysal), Vakıflar Dergisi,Sayı:XX, Ankara, 1986, s.29-30.

DENKTAŞ, M.; Karaman Çeşmeleri, Kayseri, 2000.

DENKTAŞ, M.; "Pınarbaşı-Uzunyayladaki Ahşap Direkli Camiler" E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, s.16. Kayseri, 2004, s.54-58.

DENKTAŞ, M.; "Altunyayla Ulu Camisi" Sanat Tarihi Araştırmaları Prof. Dr. Haşim Karpuz' a Armağan, Konya, 2007.s.165-186.

ERDEMİR, Y.; "Tokat Yöresindeki Ahşap Camilerin Kültürümüzdeki Yeri " Türk Tarihinde ve Kültüründe Tokat Sempozyumu, Ankara, 1987, s.300-302.

KARPUZ, H.; "Erzurum ve Konya Evlerinde Ahşap Malzeme Kullanımı" Ahşap Kültürü Anadolu'nun Ahşap Evleri,Ankara, 2001.s.113-128.

KÖŞKLÜ, Z.-TALİ,Ş.; "Geleneksel Erzurum Evlerinde Tandırevi (Mutfak) Ve Mimarisi" Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi, S.11, Erzurum, 2007.s.97-113.

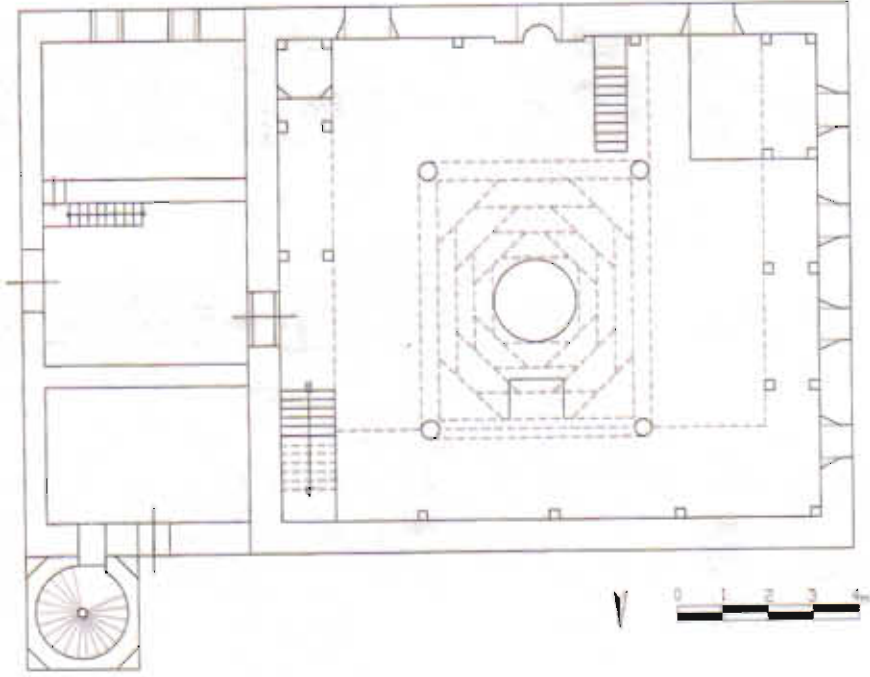
KURAN, A.; "Anadolu'da Ahşap Sütunlu Seçuklu Mimarisi" Malazgirt Armağanı, Ankara, 1993.s.179-186.

TAŞCI, A.; "Bayburt'ta Türk-İslam Devri Dini Mimarisi" Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış) Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 1997.

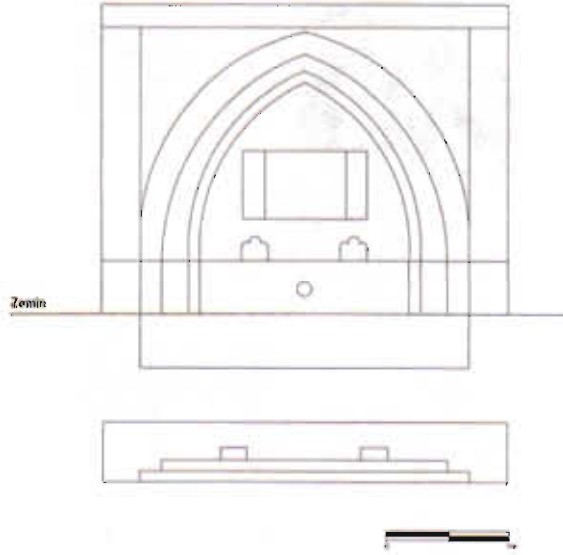
7 H. Örcün Barışta, "Kuşevleri" Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, C.5, İstanbul, 1994, s. 133.; H. Örcün Barışta,, "Anadolu'dan Bazı Kuşevleri", Aslanapa Armağanı, İstanbul, 1996, s. 36.

8 M.Denktaş; Karaman Çeşmeleri,Kayseri, 2000, s.189

ÇİZİMLER VE RESİMLER:

Çizim 1: Konursu Ulu Cami Planı

Çizim 2: Konursu Ulu Camii Çeşmesi

Resim 1: Konursu Cami Yapım Kitabesi

Resim 2: Konursu Camii Doğu Cephesi

Resim 3: Kuzey Cephe

Resim 4: Batı Cephe

Resim 5: Güney Cephe

Resim 6: Ay Yıldız Motifi ve 1308 H. Tarihi

Resim 7: Güney Cephe Penceresi

Resim 8: Güneybatı Üst Pencere

Resim 9: Güney Cephe Üst Orta Pencere

Resim 10: Güneydoğu Üst Pencere

Resim 11: Kuşevi

Resim 12: Kuşevi Üzerindeki Kitabe

Resim 13: Güneybatı Dua Kitabesi

Resim 14: Güneydoğu Dua Kitabesi

Resim 14: Kurlangıç Örtü

Resim 15: Kalemîşi Süsleme

Resim 16: Ahşap Tavan

Resim 17: Müezzîn Mahfili

Resim 18: Mahfile Çıkış

Resim 19: Güneybatı Köşedeki Mahfil

Resim 20: Caminin Mihrap ve Minberi

Resim 21: Minber Üzerindeki Kitabe

Resim 22: Vaaz Kürsüsü

Resim 23: Ulu Camii Çeşmesi

Resim 24: Çeşme Kitabesi